

دانشگاه علوم پزشکی تهران
معاونت تحقیقات و فناوری
مدیریت امور پژوهشی

تیر ماه ۱۴۰۴

نشست خبری برای ارائه پیام پژوهشی

ترک دخانیات و خطر مواجهه با دود ناشی از آن

مجری: دکتر عذرا طباطبایی ملاذی، سرمد صالحی

مرکز تحقیقات بیماری های غیرواگیر، پژوهشگاه علوم غدد و متابولیسم

طرح تحقیقاتی با عنوان «بررسی عوامل مرتبط با ترک سیگار و ارتباط مواجهه با دود دست دوم در سطح ملی و فروملی در جمعیت بزرگسال ایرانی با استفاده از داده های پیمایش عوامل خطر بیماری های غیرواگیر (استپس) ۱۴۰۰» توسط خانم دکتر عذرا طباطبایی ملادی عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران به عنوان مجری اصلی اجرا شده و در سال ۱۴۰۳/۱۴۰۴ خاتمه یافته است. این پژوهش ارزشمند توانسته است به ارتقای سطح دانش و سلامت در حوزه دخانیات کمک نماید. در ادامه خلاصه ای از پیام پژوهش و کاربرد آن در راستای ارتقای سلامت جامعه برای استفاده از ذینفعان توسط مجری محترم به اشتراک گذاشته شده است. امید است این دستاورد بتواند راهگشای توسعه و کاربردی شدن نتایج پژوهش ها باشد.

✍ خود را معرفی کرده و سوابق علمی و اجرایی مرتبط با طرح حاضر را مختصر بیان کنید.

پژوهشگر اصلی این طرح، سرمد صالحی دانشجوی اپیدمیولوژی دانشگاه علوم پزشکی تهران، با سابقه پژوهشی در حوزه مطالعات جمعیتی و مصرف دخانیات می باشد.

✍ تیم مجریان و همکاران طرح را همراه با وابستگی سازمانی آنها معرفی فرمایید.

دکتر عذرا طباطبایی ملادی: مرکز تحقیقات بیماری های غیرواگیر، پژوهشگاه علوم غدد و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی تهران

دکتر مسعود یونسین: استاد اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران

دکتر نازیلا رضایی: مرکز تحقیقات بیماری های غیرواگیر، پژوهشگاه علوم غدد و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی تهران

دکتر سپهر خسروی: مرکز تحقیقات بیماری های غیرواگیر، پژوهشگاه علوم غدد و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی تهران

دکتر علی گلستانی: مرکز تحقیقات بیماری‌های غیرواگیر، پژوهشگاه علوم غدد و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی تهران

سرمد صالحی: مرکز تحقیقات بیماری‌های غیرواگیر، پژوهشگاه علوم غدد و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی تهران
پردیس زارع‌پور کلیشمی: مرکز تحقیقات بیماری‌های غیرواگیر، پژوهشگاه علوم غدد و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی تهران

مهنا خجسته کوشالشاھی: مرکز تحقیقات بیماری‌های غیرواگیر، پژوهشگاه علوم غدد و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی تهران

✍ مخاطبان نتایج و پیام حاصل از طرح پژوهشی شما چه افراد/گروه‌هایی هستند؟

مهم‌ترین جامعه هدف این طرح پژوهشی، سیاست‌گذاران و مدیران حوزه سلامت کشور هستند. نتایج این مطالعه می‌تواند به آن‌ها در طراحی و اجرای سیاست‌های مؤثر برای کاهش مصرف دخانیات و کنترل مواجهه با دود دست دوم، به‌ویژه در گروه‌های آسیب‌پذیر مانند جوانان کمک کند. گروه مهم بعدی، کادر بهداشتی و درمانی از جمله پزشکان، بهورزان و مراقبان سلامت هستند که می‌توانند از اطلاعات این مطالعه برای شناسایی افراد در معرض خطر و ارائه توصیه‌های دقیق‌تر برای ترک سیگار یا جلوگیری از قرار گرفتن در معرض دود دخانیات استفاده کنند. همچنین خانواده‌ها و عموم مردم، به‌ویژه در مناطقی که میزان مواجهه با دود دخانیات بالاست، از جمله مخاطبان اصلی پیام‌های این پژوهش هستند؛ چرا که افزایش آگاهی آن‌ها می‌تواند نقش مهمی در بهبود سلامت جامعه داشته باشد. در نهایت، سازمان‌های مردم‌نهاد و فعالان اجتماعی نیز می‌توانند از نتایج این مطالعه برای تدوین و اجرای برنامه‌های آموزشی و فرهنگ‌سازی در راستای پیشگیری از آسیب‌های ناشی از دخانیات بهره‌برداری کنند.

✍ یک عنوان کوتاه، جذاب و قابل فهم برای مخاطبان که نمایانگر پیام اصلی پژوهش شما باشد، بیان کنید .

فراوانی مصرف دخانیات و مواجهه با دود آن، پیامدهای سلامت و عوامل مرتبط با ترک دخانیات در ایران

✍ پیام کلیدی پژوهش شما چیست؟

فراوانی مصرف دخانیات در ایران ۱۴۰۱ درصد، فراوانی مواجهه با دود دست دوم ۲۴۰۶۴ درصد و فراوانی ترک دخانیات نیز ۱۶ درصد برآورد شد. پیام کلیدی این پژوهش آن است که مصرف دخانیات و مواجهه با دود ناشی از استعمال آن برای دیگران، همچنان یکی از تهدیدهای مهم سلامت در ایران است و گروه‌هایی مانند جوانان، و افراد

با تحصیلات پایین‌تر بیش از دیگران در معرض این خطر قرار دارند. برای کاهش آسیب‌های ناشی از دخانیات، اجرای مداخلات هدفمند، آموزش عمومی، و سیاست‌های مؤثر در سطح ملی و استانی ضروری است.

✍ پیام پژوهشی خود را در قالب زیر بسط دهید و بیان کنید که "چه کسی"، "چه چیزی"، "چرا" و "کجا" از نتایج پژوهش شما استفاده می‌کند.

- اهمیت و نوآوری موضوع
با وجود اطلاع‌رسانی گسترده درباره مضرات دخانیات، هنوز بخش زیادی از جمعیت بزرگسال ایرانی با دود دخانیات در خانه و محل کار مواجه هستند. این مطالعه برای نخستین بار در سطح کشور، فراوانی مصرف دخانیات، عوامل مرتبط و مواجهه با دود ناشی از آن را بررسی کرده و به تفکیک استان‌ها تحلیل کرده است.

- مهمترین نتایج طرح به زبان غیر تخصصی
این مطالعه نشان داد که جوانان، و افراد با تحصیلات کمتر بیشتر در معرض دود سیگار دیگران هستند. زنان بیشتر در خانه و مردان در محل کار با این دود مواجه‌اند. همچنین، مواجهه با دود سیگار باعث افزایش احتمال ابتلا به بیماری‌هایی مثل فشارخون، چاقی شکمی، دیابت و سندرم متابولیک می‌شود. افرادی که هم در خانه و هم در محل کار در معرض دود هستند، بیشتر از دیگران دچار چند بیماری همزمان می‌شوند.

- موارد کاربرد نتایج طرح
نتایج این پژوهش می‌تواند به وزارت بهداشت و مسئولان استانی برای برنامه‌ریزی دقیق‌تر در زمینه کنترل مصرف دخانیات و کاهش مواجهه با دود دست دوم کمک کند. همچنین، کادر بهداشتی می‌توانند از این یافته‌ها برای شناسایی افراد در معرض خطر و ارائه آموزش‌های فردی استفاده کنند. این اطلاعات برای سازمان‌های مردم‌نهاد و رسانه‌ها نیز کاربرد دارد تا بتوانند پیام‌های آگاه‌سازی و پیشگیرانه را به صورت هدفمند به گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه منتقل کنند.

✍ دو تأثیر و یا کاربرد اصلی پژوهش شما چیست؟

تأثیر اول: شناسایی گروه‌های پرخطر برای مواجهه با دود دخانیات و بیماری‌های مزمن مرتبط با آن.
تأثیر دوم: فراهم کردن شواهد علمی برای سیاست‌گذاری مؤثر در زمینه ترک دخانیات و پیشگیری از بیماری‌های غیرواگیر ناشی از دود دخانیات در سطح ملی.

✍ محدودیت‌های شواهد و نتایج به دست آمده در طرح شما چه بوده است؟

این تحقیق با وجود نتایج ارزشمند، شامل برخی محدودیت‌هایی است که باید در نظر گرفته شوند. اول اینکه این مطالعه فقط یک مقطع زمانی خاص را بررسی کرده است. دوم، بیشتر اطلاعات از طریق پرسشنامه از مردم جمع‌آوری شده که ممکن است بعضی‌ها موارد را دقیق به خاطر نیاورده یا درست گزارش نکرده باشند. سوم، بعضی گروه‌ها مثل زنان باردار و افراد دارای ناتوانی‌های ذهنی در این تحقیق شرکت نداشتند، پس نتایج برای همه افراد جامعه به صورت کامل صدق نمی‌کند. این محدودیت‌ها نشان می‌دهد برای نتیجه‌گیری قطعی، نیاز به تحقیقات بیشتری در آینده وجود دارد.

✍ انجام چه پژوهش‌هایی را در ادامه تحقیق خود پیشنهاد می‌دهید که می‌تواند منجر به کاربردی‌تر شدن نتایج و تاثیر بیشتر یافته‌های شما شود؟

برای تکمیل این تحقیق و تبدیل یافته‌ها به اقدامات عملی مفید، پیشنهاد می‌کنیم پژوهش‌های آینده مسیرهای جدیدی را دنبال کنند. اولاً انجام مطالعات بلندمدت که افراد را برای سال‌ها زیر نظر بگیرند می‌تواند نشان دهد آیا مواجهه با دود دخانیات واقعاً باعث بیماری‌های خاص می‌شود یا خیر. ثانیاً، ارزیابی برنامه‌های مختلف ترک سیگار در ایران بسیار مفید خواهد بود تا بفهمیم کدام روش‌ها - مثل مشاوره‌های تلفنی، داروها یا کلاس‌های گروهی - برای هموطنان ما مؤثرتر عمل می‌کنند.

همچنین پیشنهاد می‌شود تحقیقات آینده به شکل ویژه‌ای روی گروه‌های آسیب‌پذیر مانند نوجوانان، افراد ساکن در مناطق محروم و کارگران تمرکز کنند، چرا که این افراد بیشتر در معرض دود سیگار هستند. بهتر است در مطالعات بعدی به جای تکیه صرف بر پرسشنامه، از روش‌های دقیق‌تری مانند آزمایش‌های پزشکی یا دستگاه‌های سنجش آلودگی هوا استفاده شود تا داده‌های واقعی‌تری جمع‌آوری گردد.

یکی از موضوعات مهم دیگر که نیاز به بررسی دارد، اعمال قوانین ضدسیگار و تأثیر آن است. مثلاً آیا قانون ممنوعیت سیگار در محیط‌های عمومی و محیط‌های کار واقعاً اعمال شده و آیا توانسته از مردم در برابر دود دخانیات محافظت کند؟ پاسخ به این سوالات می‌تواند به مسئولان کمک کند تصمیمات بهتری برای سلامت عمومی بگیرند. این پیشنهادها بر اساس یافته‌های همین تحقیق و برای پاسخگویی به نیازهای واقعی جامعه طراحی شده‌اند.

✍ ادامه مسیر کاربردی کردن یا اجرای پژوهش‌های آتی، به چه حمایت‌هایی از سمت مسئولین و نهادهای مرتبط نیاز دارد؟

برای تبدیل این یافته‌های پژوهشی به اقدامات عملی و اجرایی، حمایت نهادهای مسئول و سیاست‌گذاران کاملاً ضروری است. نخستین نیاز، تامین مالی پژوهش‌های کاربردی توسط سازمان‌هایی مثل وزارت بهداشت و دانشگاه‌های علوم پزشکی است تا مطالعات بلندمدت با روش‌های دقیق‌تر انجام شود. دوم، آموزش و آگاهی‌رسانی دانش‌آموزان در سنین مدارس در مورد مضرات مصرف دخانیات است که می‌تواند نقش مهمی در پیشگیری از استعمال دخانیات

داشته باشد. همکاری بین‌بخشی بین وزارتخانه‌های بهداشت، آموزش و پرورش، و وزارت کار لازم است تا برنامه‌های پیشگیری و ترک سیگار در مدارس، محیط‌های کاری و اماکن عمومی به شکل یکپارچه اجرا شود. به ویژه در مناطق محروم که دسترسی به خدمات سلامت محدود است، این همکاری و نیز آموزش همگانی، حیاتی خواهد بود. سوم، تقویت قوانین موجود مثل ممنوعیت استعمال دخانیات در فضاهای بسته و اماکن عمومی و نظارت دقیق‌تر بر اجرای آن‌ها از سوی سازمان‌های نظارتی مانند شهرداری‌ها و ادارات کار ضرورت دارد. همچنین، افزایش مالیات بر محصولات دخانی می‌تواند انگیزه مالی برای ترک سیگار ایجاد کند. چهارم، آموزش عمومی از طریق رسانه‌های ملی و شبکه‌های اجتماعی درباره خطرات دود دخانیات و مزایای ترک سیگار، با حمایت وزارت ارشاد و صداوسیما، می‌تواند آگاهی مردم را افزایش دهد. در نهایت، حمایت از تولید و پوشش بیمه‌ای روش‌های ترک سیگار (مثل داروها و مشاوره‌ها) توسط سازمان‌های بیمه‌گر باعث می‌شود این خدمات برای همه اقشار جامعه قابل دسترسی باشد. با این حمایت‌ها، یافته‌های این تحقیق می‌تواند به برنامه‌های عملی مؤثری برای بهبود سلامت جامعه تبدیل شود.

✍ آیا نتایج طرح شما منجر به تغییری در ابعاد اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، بهداشتی، آموزشی، ارزش‌های دینی یا قوانین سازمان غذا و دارو شده است؟

این پژوهش داده‌های ارزشمندی ارائه کرده که می‌تواند مبنای تصمیم‌گیری مسئولان قرار گیرد. یافته‌ها نشان می‌دهد مواجهه با دود دخانیات، خطر بیماری‌های مزمن را افزایش می‌دهد، که می‌تواند وزارت بهداشت را به گسترش برنامه‌های پیشگیری از بیماری‌ها ترغیب کند. همچنین نتایج می‌تواند به تقویت قوانین کنترل دخانیات و طراحی برنامه‌های آموزشی در مدارس کمک کند. این مطالعه مانند نقشه‌ای است که مسیر اقدامات آینده برای کاهش آسیب‌های دخانیات را نشان می‌دهد.

✍ در صورتی که این طرح منتج به مقاله شده است لینک مقاله (ها) را اعلام کنید.

چهار مقاله مرتبط با این طرح توسط تیم همکاران نگارش شده که یک مورد چاپ شده و سه مورد از آن‌ها نیز تحت داوری مجلات معتبر بین‌المللی قرار دارند.

<https://doi.org/10.1016/j.puhe.2025.105798>

✍ اگر مخاطبان یا سایر پژوهشگران بخواهند با شما ارتباط برقرار کنند، مسیر ارتباطی شما چیست؟

شماره تلفن همراه پژوهشگر اصلی طرح (سرمد صالحی): ۰۹۳۶۴۳۴۶۹۴۲

آدرس ایمیل پژوهشگر اصلی طرح (سرمد صالحی): sarmadsalehi5@gmail.com

✍ حداکثر چهار مرجع اصلی استفاده شده در طرح خود را ذکر نمایید:

در این طرح پژوهشی از چهار منبع علمی معتبر به عنوان مراجع اصلی استفاده شده است: پیمایش ملی عوامل خطر بیماری‌های غیرواگیر (استپس)؛ به عنوان پایه‌ای ترین منبع داده‌های مطالعه. سازمان جهانی بهداشت (WHO)؛ برای استانداردهای پرسشگری و روش‌شناسی پژوهش. گزارش مرکز کنترل و پیشگیری از بیماری‌های (CDC) آمریکا؛ در مورد ارتباط دود دخانیات با بیماری‌های مزمن. مقالات علمی چاپ شده در معتبرترین مجلات علمی بین المللی. این منابع معتبر علمی، پایه‌های اصلی تحلیل‌ها و نتیجه‌گیری‌های این پژوهش را تشکیل داده‌اند.

✍ در خاتمه، اگر توضیح یا نکته دیگری باقی مانده، بیان کنید.

خیر

شناسنامه خبر

عنوان طرح: بررسی عوامل مرتبط با ترک سیگار و ارتباط مواجهه با دود دست دوم در سطح ملی و فروملی در جمعیت بزرگسال ایرانی با استفاده از داده های پیمایش عوامل خطر بیماری های غیرواگیر (استپس) ۱۴۰۰

کد طرح: ۷۴۳۰۰

مجری اصلی: دکتر عذرا طباطبایی ملاذی، سرمد صالحی

تاریخ اختتام: تیرماه ۱۴۰۴